

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Bojańczyk (przewodniczący)
SSN Małgorzata Bednarek (sprawozdawca)
SSN Ryszard Witkowski

Protokolant Weronika Woźniak

przy udziale prokuratora del. do Prokuratury Krajowej Anety Orzechowskiej
w sprawie **D. O.**

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 31 marca 2023 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego - na niekorzyść

od wyroku Sądu Rejonowego w Prudniku

z dnia 15 września 2021 r., sygn. akt II K 447/21,

skazującego D. O. za przestępstwo z art. 193 k.k. i 245 k.k.

**uchyła zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Rejonowemu w Prudniku do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Prudniku wyrokiem z dnia 15 września 2021 r., w sprawie o sygn. akt II K 447/21, uznał oskarżonego D. O. za winnego popełnienia przestępstwa z art. 193 k.k. polegającego na tym, że dniu 5 lipca 2021 roku w P. wyważając drzwi wdarł się do mieszkania M. A. i wymierzył mu za to karę 4 miesięcy

ograniczenia wolności oraz przestępstwa z art. 245 k.k. polegającego na tym, że w dniu 5 lipca 2021 roku w P. w celu wywarcia wpływu na świadków W. A. i M. A. poprzez zmianę zeznań na swoją korzyść, uderzył otwartą dłońią w twarz małoletnią W. A. lat [...] naruszając w ten sposób jej nietykalność cielesną oraz groził małoletniej W. A. i jej matce M. A. pozbawianiem życia, które to groźby wzbudziły w nich uzasadnioną obawę spełnienia i wymierzył mu za to karę 6 miesięcy ograniczenia wolności. Na podstawie art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 k.k. za zbiegające się przestępstwa w miejsce wymierzonych kar ograniczenia wolności Sąd Rejonowy w Prudniku wymierzył oskarżonemu D. O. karę łączną 7 miesięcy ograniczenia wolności. Dodatkowo, w pkt 4 i pkt 6 zaskarżonego wyroku zobowiązał oskarżonego do wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym.

Wyrok ten nie został zaskarżony przez żadną ze stron i uprawomocnił się zgodnie z zarządzeniem wykonania orzeczenia w dniu 22 września 2021 r.

Kasację na niekorzyść skazanego od wyroku Sądu Rejonowego w Prudniku wniósł Prokurator Generalny, zarzucając rozstrzygnięciu rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa karnego materialnego, a mianowicie art. 37a § 1 k.k., poprzez nie orzeczenie środka karnego, środka kompensacyjnego lub przepadku, to jest rozstrzygnięć obligatoryjnych w przypadku zastosowania przez Sąd regulacji zawartej w tym przepisie i wymierzenia, na jej podstawie, zamiast kary pozbawienia wolności, kary ograniczenia wolności nie niższej od 3 miesięcy albo grzywny nie niższej od 100 stawek dziennych. Prokurator Generalny wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Prudniku do ponownego rozpoznania.

Pismem z dnia 9 lutego 2023 r. do sprawy zgłosił się obrońca skazanego – adw. S. G. wnosząc o dopuszczenie dowodu z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2023 r. na fakt ustalenia bezwzględnej przyczyny odwoławczej – tj. skazania oskarżonego bez udziału obrońcy w warunkach obrony obligatoryjnej. Obrońca skazanego wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i zasądzenie kosztów zastępstwa adwokackiego w postępowaniu kasacyjnym według norm ustawowych.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście zasadna, co umożliwiło jej rozpoznanie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Niezależnie od podniesionego w kasacji zarzutu naruszenia przepisów prawa karnego materialnego, a mianowicie art. 37a § 1 k.k. koniecznym stało się uchylenie w całości wyroku Sądu Rejonowego w Prudniku i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania.

W przedmiotowej sprawie wystąpiła bezwzględna podstawa uchylenia orzeczenia z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. Jak wynika z akt sprawy mimo istniejących wątpliwości co do stanu zdrowia psychicznego oskarżonego, Sąd Rejonowy nie dostrzegł konieczności ich wyjaśnienia poprzez powołanie biegłych psychiatrów, a w konsekwencji ustanowienia dla oskarżonego obrońcy z urzędu. Stwierdzenie zaistnienia powyższego uchybienia skutkować musiało uchyleniem zaskarżonego orzeczenia.

Zarówno na etapie postępowania przygotowawczego, w toku prowadzonego przesłuchania (k. 20), jak i na rozprawie przed Sądem Rejonowym w Prudniku w dniu 15 września 2021 r., w czasie składania wyjaśnień (k. 47), D. O. oświadczył, że nie leczył się psychiatrycznie. Jednak z analizy treści danych o karalności D. O., którymi dysponował sąd na etapie wyrokowania, wynika, że został on uprzednio skazany za popełnienie czynu w warunkach ograniczenia poczytalności w sprawie o sygn. akt II K 28/09 Sądu Rejonowego w Prudniku. Fakt uprzedniego skazania w warunkach art. 31 § 2 k.k. spowodował wystąpienie w przedmiotowej sprawie uzasadnionych wątpliwości co do poczytalności oskarżonego w chwili popełnienia zarzucanego mu czynu lub co do jego stanu zdrowia psychicznego w toku postępowania, a więc okoliczności uzasadniających obronę obligatoryjną. Co istotne, zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego przepis art. 79 § 1 k.p.k. nie uzależnia obowiązkowej obrony od stanu wiedzy sądu o okolicznościach wymienionych w tym przepisie. Zaistnienie którejs z nich rodzi konieczność reprezentowania oskarżonego przez obrońcę i jego udziału w rozprawie, chociażby przed sądem okoliczność ta się nie ujawniła, z przyczyn również od niego niezależnych (*tak: wyrok Sądu*

Najwyższego z dnia 14 stycznia 2014 r., sygn. akt V KK 219/13). Z orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika również, że o przyjęciu, że zachodzi uzasadniona wątpliwość, o której mowa w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. nie jest konieczne, by owa wątpliwość miała charakter ewidentny - wystarczy uprawdopodobnienie wystąpienia tych okoliczności. Z drugiej jednak strony nie chodzi tu o jakiegokolwiek wątpliwości, lecz o wątpliwości wynikające z obiektywnych przesłanek. Powzięte przez uprawniony organ procesowy uzasadnione wątpliwości muszą mieć oparcie w konkretnych okolicznościach ustalonych w sprawie. Ustawa wymaga, aby wątpliwości były uzasadnione, a więc poparte takimi okolicznościami natury faktycznej, które w odbiorze zewnętrznym przemawiają za realną możliwością wystąpienia u oskarżonego zakłóceń w stanie zdrowia psychicznego w chwili czynu lub w toku procesu. *(tak postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2018 r., sygn. akt II KK 79/18, LEX nr 2627510)*. Przenosząc powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy, nie ulega wątpliwości, że uprzednie skazanie w warunkach ograniczonej poczytalności uzasadnia stwierdzenie zaistnienia uzasadnionych wątpliwości co do stanu zdrowia psychicznego oskarżonego, którego skazanie to dotyczyło. Implikowało to konieczność rozważenia aktualnego stanu zdrowia psychicznego oskarżonego i możliwości brania udziału w postępowaniu, a więc na płaszczyźnie procesowej powodowało po stronie oskarżonego wystąpienie stanu obrony obligatoryjnej.

Sąd Rejonowy, przy ponownym rozpoznaniu sprawy i wyznaczeniu D. O. obrońcy z urzędu winien dopuścić dowód z opinii o stanie zdrowia psychicznego oskarżonego, a następnie dokonać oceny zasadności tej opinii i ewentualnie wydać postanowienie o braku obligatoryjności obrony. Dopiero wydanie takiego postanowienia dezaktualizuje istnienie stanu obrony obligatoryjnej związanej z wątpliwościami co do stanu zdrowia psychicznego oskarżanego.

Zarzut natomiast podniesiony w kasacji Prokuratora Generalnego jawi się jako oczywiście zasadny i zasługuje na uwzględnienie. Przy ponownym rozpoznaniu, gdy sąd dojdzie do przekonania, że niezbędnym jest wymierzenie kary w oparciu o przepis art. 37a §1 k.k., winien mieć w polu widzenia treść tego przepisu w brzmieniu obowiązującym od 24 czerwca 2020 r., który stanowi, iż: *Jeżeli przestępstwo*

zagrożone jest tylko karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 8 lat, a wymierzona za nie kara pozbawienia wolności nie byłaby surowsza od roku, sąd może zamiast tej kary orzec karę ograniczenia wolności nie niższą od 3 miesięcy albo grzywnę nie niższą od 100 stawek dziennych, jeżeli równocześnie orzeka środek kamy, środek kompensacyjny lub przepadek.

Powyższe oznacza – jak słusznie zauważył Prokurator Generalny, w złożonej kasacji - że warunkiem koniecznym wymierzenia, przy zastosowaniu art. 37a § 1 k.k., zamiast kary pozbawienia wolności, kary ograniczenia wolności lub grzywny w wymiarach nie niższych niż określone przez ustawodawcę, jest równoczesne orzeczenie wskazanego w tym przepisie środka penalnego (A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), Kodeks karny. Komentarz. Wyd. 7, Warszawa 2021).

Mając na względzie powyższe okoliczności należało uchylić zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w Prudniku i przekazać sprawę temuż Sądowi do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.

[SOP]

[f.n]